

DENDERHOUTEM EEN SOLDATENKWITANTIE

Jongelui die naar 't leger moeten zijn daar doorgaans niet er happig op. Geen wonder : al heel jong - achttien, negentien jaar, in gewone omstandigheden - dient men huis en haard te verlaten om bij totaal vreemden te gaan inwonen, nl. in een kazerne. Bovendien heeft het leger de reputatie, misschien ten onrechte, nog flauwe kost te serveren. Komt daarbij dat de miliciens toch een hele tijd zijn werkloon moet derven ; in andere gevallen worden de studies onderbroken. Vanzelfsprekend kan de dagsoldij niet opwegen tegen het loonverlies. Dan is er nog de angst van sommige schutere jongens voor de strenge discipline die er moet heersen. Wat dan te zeggen van dezelfde legerdienst destijds, maar dan gekommandeerd in 't Frans, nota bene, meestal door Nederlandsdeskundige officieren. De gekende Vlaamse auteur Jozef Simons vertelt er ons menig straf staaltje over in zijn boek "Eer Vlaanderen vergaat". (1)

Vóór de invoering van de algemene dienstplicht, omstreeks het begin van deze eeuw, bestond de gevreesde LOTING. De jongelieden werden naar de stad gevraagd om er deel te nemen aan de lottrekking. Vermits het contingent recruten gekend was, berekende men hoeveel soldaten elk dorp moest leveren. Uiteraard werd hier rekening gehouden met het aantal inwoners. Denderhoutem moest toen ongeveer zeventig man leveren, elk jaar. Wie dus, als Denderhoutenaar, een laag nummer trok viel door de mand en moest dienen. Vermits men telde van 1 tot het nummer dat het aantal te leveren soldaten bepaalde, waren de hogere nummers vrijgesteld van dienst. In de rand van deze gebeurtenis kan vermeld worden dat het ene dorp tegen het andere elk jaar ruziënd en vechtend huiswaarts laveerde op die lotingsdagen, na bezoek aan zowat alle staminees die zich langs die weg bevonden. En wees er zeker van : toentertijd waren er nogal wat meer café's dan op onze dagen !

Begrijpelijk rees tegen deze toestanden allang hevig verzet. Zo ziet men dat er zich dan in de Kamer van Volksvertegenwoordigers een harde strijd ontwikkelde tussen de oudere rechtse katholieken, onder leiding van Ch. Woest, die hevige tegenstanders waren van de persoonlijke algemene dienstplicht, en de

-----

(1) Nog erger vinden we verhaald in "Vlaanderens Weezang aan de IJzer", door Karel De Schaepdrijver en Julius Charpentier. (Kortrijk, 1918).

in die materie "bekeerde" katholieke staatsman en Eerst-Minister Frans Schollaert. Deze wist zich hierbij gesteund door een groep jongere katholieken en de bijgetreden linksen, zodat het wetsvoorstel met een ruime meerderheid - 100 vóór en 58 tegen, (de oude rechterzijde van Woeste) - goedgekeurd werd. Nog dezelfde dag werd het voorstel in de Senaat gestemd en de stervende Leopold II, gelukkig dat hij het nog mocht beleven, ondertekende de wet op 14 december 1909 "...d'une main déjà glacée par la mort". (1)

Drie dagen later overleed de vorst.

Met die radicale hervorming der rekruteringspolitiek van de jonge miliciens kwam een einde aan het verfoeide stelsel der loting. Meteen werd een sociale onrechtvaardigheid voorgoed ongedaan gemaakt.

De oude wetgeving liet toe dat men zich vrijkocht van die legerdienst. Dit betekende simpelweg dat men, tegen een bepaalde, hoge geldsom, een vrijgestelde, of wat vaak gebeurde, een oud-gediende, in zijn plaats naar 't leger kon sturen (2). Van ouderen hoorden we destijds verhalen van mannen die zich tot drie-, viermaal "verkochten" en aldus ettelijke jaren in 't leger klopten.

Een geval van vrijkoop van legerdienst werd ons medegedeeld door de heer Omer Schollaert, uit onze Stichelen (3), waarvoor wij hem dank zeggen.

Zijn oom, CORNELIUS SCHOLLAERT, kocht zich vrij van dienst in 1867. Waarom ? Hoe was de situatie bij de Schollaerts toen ?

Als wa er de doop- en geboorteregisters op naslaan vinden we het gezin PIETER-AMAND SCHOLLAERT, gehuwd met FREDERIKA DE KERPEL, in de echt verbonden op 5-8-1845. Er komen verschillende kinderen :

1. Cornelius, geboren op 2-3-1847
2. Virginie, geboren in 1849
3. Joanna-Maria, geboren in 1851
4. Een doodgeboren kindje in 1854
5. Carolus-Ludovicus, geboren in 1859
6. Maria-Ludovika, geboren in 1862

In het jaar 1866, op 26 januari, komt vader Pieter-Amand Schollaert te sterven, hij is pas 43 geworden. Laten we ons nu eens goed realiseren waar we voorstaan : een boerderij in de Stichelen ; de weduwe blijft achter met minderjarige kinderen.

-----

(1) Bron : Histoire de la Belgique contemporaine 1830-1914". III Tomes. Burggraaf Ch. Terlinden behandelt dit stuk in II, pag. 223.

(2) Mooi geïllustreerd in de film van R. Verhavert "De Loteling".

(3) In het "Nieuwsblad" van 11-8-1987 verscheen een korte historische schets van de hoeve Schollaert.

De oudste, Cornelius, is pas negentien geworden. Hierbij bedenkend de onbestaande sociale wetgeving, meer nog en vooral : alles op het bedrijf dient manueel verricht te worden, d.w.z. dat er nog geen enkele machine ter beschikking stond om de arbeid te verlichten. Nu werden wel t'allen kante goedkope arbeidskrachten op boerderijen tewerkgesteld en opgenomen in het gezin. Uiteraard was in ons geval de beste oplossing als de weduwe Schollaert ten allen tijde kon beschikken over haar eigen kinderen, maar dit was niet zo ! Cornelius lootte in 1867, maar ERIN ; hij moest dus naar 't leger. Tegen heugd en meug wilde moeder Frederika er dan het beste van maken. Zij zochten dan iemand die de milicien zou vervangen als soldaat. Die werd gevonden in de persoon van JOZEF KIEKENS. Bijgaande kopie van de kwitantie vermeldt ons de vervanging, maar dit wel tegen de hoge prijs van ZEVENHONDERD fr. In die tijd was dat een heel groot bedrag, maar zoon Cornelius kon thuis blijven en zich aan de boerderij wijden.

Beide fotokopieën betreffen deze Cornelius Schollaert. hij zou jonkman blijven en het bedrijf behartigen, samen met zijn broer Ludovikus, vader van de huidige eigenaar.

Uit de tweede foto blijkt dat Cornelius lid was van de schuttersgilde "DE WAERE SCHILDSCHIETERS".

E. HUYLEBROEK.

Ontvangen van de weduwe Schollaart van Bour
ster te Denderhaulem de som van nevenhonderd
fr in volle voldoening voor het stellen van een
substituut voor haar woon Cornelis Schollaart
voor de klas van 1800 nevenenveertig

Joseph Meekens

Denderhaulem 13 July 1864

Den D. heer Cornelis Schollaart
Lid der Maatschappij de Maer
Schildschieters

Volgens art. 7 van ons reglement
wilt gij aenroep. uer te willen bejagen in
ons lokaal op Maensdag 27. 7ber aenstaende
om 8. uren s'avonds.

P. L. J. Roelandt

D. D. H. ten 22. 7ber 1862

Herinneringen aan Heldergem en anecdoten bij het fotoalbum

KERMIS TE HELDERGEM

Normaliter zou de kermis te Heldergem op een zondag van de maand november dienen gehouden te worden, namelijk op de verjaardag van de kerkwijding en dat gebeurde op 14 november 1876. Waarschijnlijk werd die datum verlegd naar de eerste zondag van de maand september om klimatologische redenen, tenzij die kermis al bestond vóór de kerk werd ingewijd en die datum behouden bleef.

Wat de Pinksterkermis betreft weet ik niet waarom er te dier gelegenheid te Heldergem gefeest wordt. Die dag wordt de H. Cornelius te Heldergem aanbeden. Er is een beeweg rond de kerk en dat bracht zulkdanige volkstoeloop teweeg, ook van de omliggende gemeenten, dat de feestroes die er weldra ontstond en waarschijnlijk spontaan teweeg werd gebracht, de neringdoeners ertoe heeft doen besluiten er maar een kermis van te maken.

De maandagmis was om 9 uur. Met uitzondering van de "fransmannen" (seizoenarbeiders) die al naar Frankrijk vertrokken waren, nam vooral het jonge volk, ook van de omliggende gemeenten, er met overtuiging aan deel.

Sommigen hadden de dag tevoren reeds hun uiterste best gedaan om de kermis te openen en hadden diep, maar dan heel diep in 't glas gekeken. Nu waren ze opnieuw present om er iets van te maken waar men naar opkijkt. De drang naar grootse daden stond op hun gezichten te lezen. Hun reputatie zouden ze waar maken. Dat was traditie en die moest in ere worden gehouden. Iedereen, steenbakkers, metsers en metserdienders, de ene wat feller dan de andere, hadden op hun werk al duchtig de handen uit hun mouwen moeten steken. Ze hadden goed verdiend en daarvan was wel een heel klein deeltje in de binnenzak van de jas verdwenen voor met kermis !

Het was immers ruim verdiend en zeker niets te veel dat ze het er gedurende een paar dagen eens goed van namen. De boerenzoons die niet gingen werken en het moesten stellen met wat ze van hun ouders kregen, moesten voor de gewone arbeidersklasse onderdoen. Ze stonden er ietwat beteuterd bij en dronken dan ook wel wat langer aan hun glas. Wat er ook van zij, de dwangarbeiders (en dat was de lagere klasse) maakte er steeds een hoogdag van.

Thuis hadden ze al de hele week dat feest voorbereid. Er was gepoetst en geschuurd dat het zeepsop de straat afliep. Het aangezicht van het vrouwvolk was rood aangeslagen van de inspanning. Ze deden hun taak naar behoren, zelfs een deel van de straat had een beurt gekregen. Er was zo nodig geverfd. Gelegenheidsslachters hadden de hele week hun handen vol gehad met het slachten van zwijnen en met de daarbijhorende nevenprestaties. Gewone mensen hielden het bij het slachten van kiekens en konijnen of een jong schape- of geitelam. Er was vla en rozijnenbrood gebakken. Kortom, alles was voorhanden om de inwendige mens het vollge pond te geven. Er kwamen danstenten met draaiorgels. In de twee vaste danszalen die er te Helder gem bestonden en waarin nu en dan een bal gegeven werd, speelde een gekend orkest. In schier alle herbergen, te beginnen van aan de kerk tot op het Oud Dorp, speelde een éénmansorkest. Dat was dan een accordeonist die ook een grote trom bediende. Lawaai hoorde er bij, er is trouwens op dat vlak nog niets veranderd. Een dans bestond uit twee delen, twee walsen, twee polka's, enz... Na het einde van het eerste deel (halve dans), ging een helper van de accordeonist rond en vroeg van de dansers een bijdrage van 0,10 fr. Het was natuurlijk de jongen die de bijdrage betaalde. Bij een verliefd of verloofd paar was het ook de jongen die het meisje vrijhield en voor haar alles betaalde (entree in de danszalen, drankverbruik, enz...).

Alle café's en danszalen waren bomvol. Op de straat kon men op de koppen lopen. De jeugd danste en zong, men kon niet meer. De bijzen (schommels), paardjes- en zwiermolens draaiden op volle toeren - het kon niet op.

Van na de mis tot 's avonds was het een ware processie. In dichte drommen, arm aan arm over de hele breedte van de weg, ging het straat op straat af, herbergen in en uit. 's Middags gaan eten hoefde voor sommigen niet - waar de brouwer is moet de bakker niet zijn. Zij die over minder geld beschikten bleven in de danszalen. Eens het entreegeld betaald moest men er geen cent meer verteren.

In die tijd moesten de meisjes bij het vallen van de avond thuis zijn. Ter gelegenheid van de kermis werd er, voor de meisjes van het dorp althans, een uitzondering gemaakt.

Dinsdag was het nakermis. Enkele van de gerenommeerde pottenpakkers trokken er nog op uit, de nadorst wegspoelen. Er werden steeds een paar accordeonisten gevonden die mee opstapten en spelend ging het van de ene herberg naar de andere. Dat was de plezantste dag. De cafébazen die goed verdiend hadden, schonken menig rondje.

Nu bestaat de kermis schier niet meer, schijnt het. De gemotoriseerde jeugd vliegt er op uit. Het dorp is hun te eng geworden. Een deel van de folklore gaat er bij verloren. Spijtig !

POLITIEK

Overeenkomstig de voorschriften van de grondwet, dienen er om de zes jaar gemeenteraadsverkiezingen gehouden te worden. Ik was nog een jongentje van ongeveer tien jaar toen de eerste verkiezingen die ik mij nog herinner, in Helder gem plaatsvonden. Het enthousiasme waarmee ze gepaard gingen leek wel een evenbeeld van de actuele Amerikaanse verkiezingen in het klein en het karnavaleske gedoe dat er rond wordt geënceneerd. Het was rond 1925. Er waren twee clans. Van parijen was er geen sprake. Met politiek had dit weinig te zien. Iedereen was uitgesproken christelijk. Er waren daar misschien wel enkele liberalen bij, maar die waren even religieus als welke andere kandidaat ook.

Er was de uittredende clan met de burgemeester en enkele nieuwe kandidaten, men noemde hen de "Ou" (de ouden). Dan was er een andere lijst die men de "Nu" (de nieuwe) noemde. Waar de kiezers hun sympathie voor de een of andere kandidaat vandaan haalden kon niet altijd met zekerheid worden gezegd. De kandidaten waren veelal boeren of kleine zelfstandigen en soms enkele arbeiders ter aanvulling van de lijsten. Bij de kleine boeren en de gewone arbeiders, waren er lui die land pachtten van de ene of andere kandidaat, of vrouwen die voor rekening van een andere kandidaat kant maakten. Die konden uiteraard niet vrij hun mening uiten. Ze mochten zich zelfs niet neutraal opstellen want ook dat viel niet in goede aarde. Wat er ook van zij, van bij de aanvang van de verkiezingen hing er vuur in de lucht.

Het waren emotionele dagen. In een gemeente waar anders, vooral 's avonds, volstreekte rust heerste, was er kabaal. Men zag bij een vreemd dorp ingehuurde fanfares opstappen aan het hoofd van een stoet die door een van beide clans was georganiseerd. Er werd over en weer geschreeuwd en gescholden. De zeldzame prozaschrijvers, die ook weeral in een andere gemeente dienden gezocht te worden, hadden de handen vol met het schrijven van kwetsend proza. Iemand die zich een handklok had aangeschaft en zijn voorkeur voor een bepaalde partij liet blijken, kreeg 's avonds de tegenstander aan de deur die in koor brulde : "Voor een arme reguleur....., heeft hij zijn stem verkocht". Bij een andere was dat dan : "Voor een paar roeikens land,....., heeft hij zijn hart verpand.

Het dreigde eens mis te zullen gaan toen beide blokken dezelfde avond een optocht hielden. In Heldergerem was er geen mogelijkheid om elkaar te ontwijken. Het hele effectief van de rijkswacht kwam er bij te pas om de belhamels uit elkaar te houden. Een geluk, toen hadden de mensen nog schrik van de gendarmen en groot onheil gebeurde er ook niet.

De kandidaten betaalden hele tonnen bier, geen vaatjes van ± 30 liter, maar echte tonnen en van zuipen dienden ze van niemand lessen te krijgen.

Als de verkiezingen, die door de "Ou" met 5 tegen 4 voor de "Nu" werden gewonnen, voorbij waren, werd het stil in het dorp. De tonnen waren leeg en de kelen waren hees geschreeuwd. Er werd nu gefluisterd : "dié is zijn land afgenomen, dié heeft zijnen bon gekregen (werkopzeggingen) en dié moet verhuizen. Dat gold voor degenen die verplichtingen hadden tegenover een kandidaat en waarvan vermoed werd dat ze voor een tegenstander hadden gestemd. Maar de tijd heelt de wonden en alles bleef bij het oude. Gelukkig maar !

STUDEREN TE HELDERGEM

De eerst schooljaren, de zogezegde kakschool, herinner ik mij slechts heel vaag. Ik zie nog wel die goede brave zuster Philemona en haar klas vol met kinderen, jongens en meisjes netjes gescheiden. Ik weet ook nog dat ze soms de handen vol had. Ze hoefde maar af te gaan op de reuk om te weten wat er haar te doen stond. De naam "kakschool" beantwoordde inderdaad aan de werkelijkheid en aan hetgeen daar vaak stond te gebeuren.

Van de kakschool ging het naar zuster Sylvanna die het 1ste en 2de studiejaar voor haar rekening nam. Toen noemde men dat echter "kleine kant" en "grote kant". Die grote en die kleine kant ontmoette men dan terug in de volgende klassen bij meester Albert (3e en 4e studiejaar) en bij meester Corten (5e en 6e studiejaar). Van studiejaar werd er niet gesproken. Het had ook zo weinig belang ; men ging naar school en dat was hoofdzaak. Leren lezen, rekenen en schrijven was ruim voldoende. De rest interesseerde geen mens.

De lesrooster was door niemand gekend. Klasdagboeken bestonden er niet en van huiswerk was geen sprake. Dit was wel het geval bij de meisjes. Van 12 tot 14 kregen die onderwijs in de hogere graad wat overeenstemde met lager middelbaar. Kontakten met de leraar waren er alleen als het gedrag van een of andere leerling van die aard was dat een tussenkomst van één der oudere noodzakelijk bleek. Dat gebeurde echter heel zelden.

Op het einde van het schooljaar werden er wel enkele examens afgenomen. Ik herinner mij nochtans niet dat er ooit schoolrapporten werden afgeleverd. Er waren wel leerlingen die een schooljaar tweemaal of meer moesten overdoen. Het gebrek aan interesse vanwege de ouders was volledig. Als hun kind tot zijn 14de jaar school had gelopen, hadden ze ruim hun plicht gedaan, daarna wachtte het alleen het werk. Wat voor soort werk dat ook mocht zijn, was van geen tel.

Op zijn 12e had men normaliter gedaan met het lager onderwijs, maar ge moest tot uw 14e naar school en gedeedt dan maar twee maal, voor sommigen gold dat drie maal, het 6e studiejaar over. Gelukkig was meester Corten een plichtsgetrouw man. Hij gaf dan ook voor de begaafdsten enkele lessen van het lager middelbaar, zoals Frans, wiskunde en Nederlands, maar officieel kon men daar geen eksamen over doen. Over het algemeen was het lager onderwijs, voor de leerlingen die bij de besten een beetje achter stonden, een betreurenswaardig gedoe dat weinig vruchten afwierp. Dit vond vooral zijn oorzaak bij een gebrek aan middelen (lokalen en schoolbenodigdheden) maar ook bij een totaal gebrek aan belangstelling vanwege de overheid en de ouders.

Een andere oorzaak die aan de basis lag van het laag intellectueel peil bij het merendeel van schoolverlaters, was zeker de overbevolking in de klassen van het lager onderwijs.

In elke van de drie klassen waaruit het lager onderwijs bestond, telde men steeds minstens 45 leerlingen.

De hogere overheid was zeker van die ongewone toestand op de hoogte, tenware de burgemeester en de schoolinspectie, die minstens eenmaal per jaar de klassen bezochten, zich de moeite niet getroostten hun hierarchische oversten over die erbarmelijke toestanden te berichten.

wordt vervolgd.

Albert SONCK.

HAALTERN

«IN DE KLOET»

Een eeuw geleden kon den Briel niet alleen pochen met zijn romantische Walput, maar er was nog een ander "monument" nl. de alomgekende en vermaarde herberg "In de Kloet".

Wanneer de herberg er kwam weten wij niet, doch in 1779 bij de telling "der herbergen en andere bescheiden in de 17e en 18e eeuw" werd er reeds gewag gemaakt van een herberg op de wijk Briel genaamd "In de kloet" en eigendom van Jan-Baptist Ruysinck (geb. Erembodegem in 1735 en overl. te Haaltert 23/01/1810), en van Katharina Maesschalck (geb. Haaltert.... en er overleden 10/10/1824).

Hun ongehuwde dochter Isabelle kreeg een kind : Charles (Ha 19/03/1840 en overl. Ha 23/12/1895).

Charles Ruysinck staat vermeld als Herbergier en huwde met Theresia Leroy (spinster) op 18/02/1840.

Hun ongehuwde zoon Franciskus Josephus (Ha 29/07/1853 en overl. 29/01/1917) staat eveneens vermeld als Herbergier.

De oudste zoon Ghislainus (Ha 01/02/1841 en overl. 15/02/1878) gehuwd met Nathalina De Pril (Ha 21/07/1831 en overl. te Mere op 5/11/1906) zette de traditie voort.

Hun zoon Karel Jozef (Ha 04/10/1868 en overl. Ha 27/08/1936) huwde met Irma De Buysscher (Ha 31/03/1872 en overl. Ha 28/10/1950). Ze tapten lustig verder en zorgden ondertussen voor een stevig kroost nl. 5 kinderen.

Karel, geb. 04/02/1901 en overl. 05/03/1908

Clement-Jozef, geb. 22/02/1902 en overl. 16/07/1932

Maria, geb. 20/10/1904 en overl. 14/12/1908

Anna, geb. 06/01/1907 en overl. 19/08/1920

Laura, geb. 06/02/1910 en overl. 24/04/1990

Clement-Jozef (Jefken den bakker) was de laatste uitbater van het etablissement.

Hun zoon Clement-Jozef vond het waarschijnlijk een reuze-ambiance in de kloet en bleef bij zijn ouders. Hij werd bakker en zorgde naast de tap voor heerlijk vers knappend brood. Zijn moeder Irma hield er ook nog een specerijwinkeltje op na, i.a.w. jong en oud vonden hun weg naar de kloet !

Omstreeks 1930 stopten de "kloetaktiviteiten". Jefken stierf op 27/08/1936.

Een jaar later verdween een van de typische huisjes van Haaltert.

Twee dochters, Laura, gehuwd met Maurice Van Houck (Gent 17/09/1900 en overl. Ha 21/04/1973) en Maria gehuwd met Dominique Perdaens (Nieuwerkerken 26/04/1906 en overl. Ha 14/10/1952) bouwden samen op het perseel. In één van de woningen zit boven de deur een herinneringssteen met de afbeelding van een kloet (dialekt voor klomp) met jaartal 1937.

Enkele informanten herinneren zich nog heel wat anekdoten. Het mag gezegd : de Kloet was één van de bloeiendste herbergen van Haaltert en bij Clement uit de Kloet was er altijd wat te beleven.

Het klein muziekske "De vliegende brigade van honger en dorst", opgericht in 1927, had er zijn thuishaven.

Dit "muziekske", een 8-tal leden van de Haaltertse fanfare o.m. : Peirekes Tier, Frans Redant, Albert Van Overwalle, Delkes Sooiken, Delkes Jefken, Delkes Neken, Trommel Lowieken en Clement uit de Kloet, hebben er gezorgd voor vele aangename uurtjes.

Op kermis donderdag, na het vuurwerk, speelde 't Klein Muziekske op de hof van de Kloet en weinigen hadden nog zin om af te zakken naar de "plejs".

Ook de meiboomplanting op den Briel werd telkens opgeluisterd door de mini-fanfare.

Elke gelegenheid was goed voor een fuifnummer.

In 1928 vierden zij reeds hun "éénjarig bestaansjubileum". Zij publiceerden "gedichten van de befaamde poëten der alom vermaarde maatschappij van zang, muziek en poëzie : "De vliegende brigade van honger en dorst" te Haaltert, aan den ouden Walput. Clement uit de Kloet schreef hun "lijflied".

Lied der Vliegende Brigade.

Vriend, ik ga een woordje spreken
dat mag ik niet vergeten
van ons muziekske klein
hier in 't algemeen (!).
Wij zitten hier te samen
tussen heren en dames
en luister nu eens goed
als wij spelen in de Kloet

Dan volgen nog een 7-tal verzen.

Op hun vlugschrift ter gelegenheid van het jubileum staat eveneens een gedicht "De Stichel" (steen voor de kerk, waar de champetter op stond bij het lezen van gemeentelijke mededelingen) van Clement Ruysinck waar een anekdote aan verbonden is.

De luidruchtige blaaskoncerten die het muzieksken uitvoerde op en rond de stichel werden niet geapprecieerd door madam Henriette (een muggezifster en kwezel-dixit onze informant) die woonde in de huidige Apotheek Beelaert. Zij diende een klacht in bij de rijkswacht en het proces volgde. Sommige muzikanten zaten wel verveeld met een eventuele strafmelding op hun blanco strafregister. De overredingskracht van Delkes Sooiken bij burgemeester Lauwereys wierp vruchten af. De burgemeester onderhandelde met de Rechter van Herzele (in het bijzijn van de 8 muzikanten) en alles verdween in de doofpot.

Van "kontentement" werden er op de terugweg heel wat "kappellekes" aangedaan en als apotheose van deze heuglijke dag gaf "De vliegende brigade van honger en dorst" een gratis concert op de stichel ter ere van madam Henriette !
Hierna het bewust vers

"De Stichel

Er is plaats op voor acht man
hier op dezen stichel.
Ieder speelt zoveel hij kan
Ik op mijnen bugel
hier de basse, de baryton.
Jefken met zijn fluitje.
Dan hebt ge nog den trombon
en ne goeie piston.
Hoor ze maar spelen
dat klein muziek.

't Zal mij niet vervelen
ik zal er worden van ziek

Op zekeren dag sprak een mestesse
ik zal ze maken een proces.
Maar ons muzieksken
dat speelt fijn
De stichel moet er zijn
Wat zou ons hartje doen pijn
moest de stichel weg zijn.

(Met dank aan Gerard Van Impe en Marc
Stalpaert)

ONS IDIOTICON ONDER DE LOEP

De heemgetinte woorden van onze dagdagelijkse omgangstaal kunnen worden ondergebracht in verschillende categorieën.

Er zijn vooreerst de exclusieve plat-Haaltertse, in geen enkel woordenboek terug te vinden (*), zonder enige affiniteit met andere woorden en waarvan de herkomst derhalve moeilijk te achterhalen is. Denken we aan o.a. :

anteef (steel)	oeërezopjer (duizendpoot)
alom (omweg)	drojper (adamsappel)
flêter (oplawaai)	têlink (aardworm)
frot (miskleun)	ap (knoest in hout)
vliegewater (vlinder)	ivvest (ergens)
zocht (gaar)	floutj'nier (wesp)
abiel (gaw)	iejegeniss'n (lies)
frinket (vork)	trip (worst)
zjip (jas)	pille (klontje suiker)
gossel'n (morsen)	joepper (poeljenier)
geschalotterd (geschonden)	nogoosj (weeral)
demeleer'n (kapot maken)	smokkel'n (snoepen)
ēsse (egel) <u>ē = e van mes</u>	lakker (duif buiten competitie)
ēskēs (niet gemeend) "'t 'n es mor ēskēs"	
grat (helemaal) "Grat 't zelde"	
genoëdeg (gedurig) "Z'es genoëdeg ziek"	
aveir (ongeveer) "Aveir 't zelde"	
ot (schouder) "Op zenn'n ot zitt'n"	
èl (anders) "'t es iet èl"	
gralēk (zeer) "Gralek groeët"	

Andere zijn, al dan niet vervormd, specimens uit de Zuid-Nederlanden (Vlaamse) woordenschat, als zodanig of als Gewestelijk in de "van Dale" opgenomen. Deze onder epitheton "Gewestelijk" kunnen derhalve ook exclusief Haalterts zijn, wat uiteraard moeilijk na te trekken is.

(*) wel over een afzienbare tijd in het "Woordenboek van de Vlaamse Dialecten" waaraan momenteel uitgebreid wordt gewerkt aan de Gentse Universiteit.

Een greep uit de voorraad :

Klēs̄j (zweep), fornouēn (venijn), kloek (voedzaam), tingel (netel), rap (wondkorst) ; innebees (framboos), spille (grote boomtak), ouēzereweg (spoorweg), bees (kus), plēs̄j (handslag), voeēs (zangwijs), stiel (ambacht), tocht (vruchtgebruik), klēs̄j (kaal), klodde (vod), knoesel (enkel), overnies (schuins), drolleg (raar), flees (straks), smikkel (gezicht), ammelouken (tafellaken), gēs̄dojker (stront), pikapik (vijandig), roeien (werpen), gawwe (gapende wonde), troesjel'n (dralen), schramoelje (sintels).

Een derde soort zijn de vervormingen van het AN (Algemeen Nederlands), soms in dió mate dat het oorspronkelijke woord er amper of niet meer in te onderkennen valt :

Grinsjel (groente), mēsdinjer (misdienaar), erbees (aardbei), weef (weduwe), noēz'noot (hazelnoot), oēlam (alaam), bouēs (bui), goesjdiejel (godsdeel), neezj'ndrip (euziëndrop), gējernoot (garnaal), èksel (jeuksel), wiejawoël (wielewaal), louēvort (lijnwaad), zwoëlom (zwaluw), taloeër (teljoor), osjfort (uitvaart), sicht'nd (sedert), laweirk (leeuwerik), kloesj (kluts), zjizjemien (jasmijn), eifel (handvol), wilje (weelde), oēsom (adem), grosjel (raadsel), roël (raar), zeen'n (zenuwen), serewoor'nd (tegenwoordig), wert (wrat), letter (luttel), oesjepot (hutsepot), iejeken (jeuken), bēzze (beurs), fermisjel (vermicelli), bakaast (bijna), eedje (eg), solferoēn (saffraan), sozzje (sarge).

Zijn we'r ons vervolgens van bewust hoeveel Franse woorden (soms enigszins vervormd) we nog in onze omgangstaal gebruiken ?

Ongetwijfeld trieste erfenis uit de jaren van verfransingswoede. Het zijn o.a. : cache-poussière, porte-bagage, plomb (zekering), galoche, lampadaire, briquet, moustache, cornichon, fourche, crème fraîche, barre-choque, bandage, plancher, malgré, bâche, jante, couche, rayon, soupape, palier, plateau, sachoche, exprès (opzettelijk), traiteur, lit-jumeau, carreau, datte, garde-boue.

Even talrijk zijn de soms verregaande vervormingen van het Frans, te wijten aan de gebrekkige kennis van die taal. Dit zijn de markantste :

konterfoeër (contrefort), doewanee (doyennée), stozzje (étage), tournavies (tournevis), pēssje (perche), eire (air), toërdoen (faire tort), possjensje (patience), seldersoe (sel de soude), parik (perruque), kornis (corniche), korrozzje (courage), zjenoosje (gêne), oumeldonk (amidon), gwater (goitre), pertang (pourtant).

Ook de in ons dialect gebruikte schimpwoorden aan het adres van de evennaaste mogen in deze indeling niet ontbreken. Bedenking hierbij : waar haalden we't allemaal ? Hier de bloemlezing :

Woutj'n, Mēkkes, Kwiebus, Tēppen, Dremmer, Zottebèzze, Kwispel, Lēre,
Kis-men-kl..., Pezewever, Broewelèjer, Kalipsis, Louzjemaan, Kwisjkoëter,
Troet'n, Droevepikaar, Kēlj'n, Pottepee, Onnoeëzelekloeët, Moulj'ntrekker,
Passjakroet, Esjel, Flierefloutjer, Slepzjiejeker, Schoeffelèjer, Sipsidewant.
Tekla, Trit, Ploëster, Ros, Pekelteef, Kween, Bliejetkaas, Vloug, Bloër,
Dikkemachochel, Toëteres, Kanēlje, Visj, Trien, Jongeszot, Pinne.

Tenslotte zijn sommige woorden samentrekkingen van twee andere (nimmer = niet meer, nikker = ne keer), of gewoon afkortingen (lek = gelijk, bom = bodem, gevang = gevangenis, verousj = verhuizing, verdiep = verdieping).

G. REDANT.

DENDERHOUTEM

PEER KLOK

"EEN SCHETS UIT HET LEVEN EEN EEN BUITENJONGEN, DIE HET WEL ZOU GEWILD HEBBEN, MAAR NIET SNUGGER GENOEG WAS OM ZIJN ROL IN DE WERELDCOMEDIE TE SPELEN".

DE SLAG DER BORREKENTMEERSEN.

Peerken kon zowat elf of twaalf jaar zijn en woonde met zijn ouders in de Denderhoutemse wijk Borrekent, toen de Transvaalse oorlog de wereld beroerde. In onze streken stonden de mensen geweldig sympathiek voor de "Boeren" uit Zuid-Afrika. En al kregen ze klop, ze hielden taai stand en vochten hardnekkig en niemand geloofde dat ze dat kleine volk eronder zouden krijgen.

Zelfs bij de kleine jongens werd over dien oorlog gesproken. Hoe dikwijls hoorde men niet het liedje in onze straten :

"O, Chamberlain, wat hebben de boeren u toch misdreven ?

De boeren zijn zo goed als gij hun niets misdoet !"

Zoals men in dien tijd de grote gebeurtenissen op kermissen of andere feestelijkheden uitbeelde, zo was het ook bij Peerke in de gedachte gekomen dat ze den Transvaalsen oorlog zouden vertonen. Hij kwam met het voorstel voor den dag op de speelplaats van de school. Dat was nu een kolfje naar den arm van zijn kameraden. Maar er moesten twee partijen zijn : De "Engelsen" en de "Transvalers". Daarvoor werd met de schoolgasten van de naastgelegen wijk Lebeke onderhandeld en op een-twee-drie was het ontwerp in principe aangenomen. De wijken Borrekent en Lebeke zouden Zondag den oorlog van Transvaal vertonen. Wat men nog niet aangesneden had was de kwestie, en waarover beide partijen uit vrees niet durfden spreken, wie de Engelsen en wie de Boeren zouden zijn.

De slag zou geleverd worden in de Borrekentmeersen. Om twee uur zouden de legers elkaar ontmoeten en, zoals op 't laatste nippertje afgesproken was, zou men voor den slag "strootje trekken" wie de Boeren en wie de Engelsen moesten vertonen. Lotensgeval dat was het schoonste spel, want natuurlijk, de Engelsen moesten zich laten kloppen en beide partijen zouden liefst de Transvalers zijn.

Vóór het afgesproken uur stond de schaar uit de Borrekent opgesteld aan de kleine kapel op het plein dat gelegen is aan het einde van de middenste Borrekentstraat en bij den ingang van de Borrekentmeersen. Zij waren voorzien van dikke en dunne koorden en ander bindmateriaal. Dit was het enige tuig, dat, zoals overeengekomen, toegelaten was en moest dienen om dan tegenstander onschadelijk te maken en krijgsgevangen te nemen. Het was juist hooitijd en overal in de weiden, die de ene gescheiden waren door dichte hagen, de andere door ijzerdraad, lagen hoge hooioppers, alles best geschikt voor een terrein als slagveld.

Daar opeens hoorden ze van achter de bomen :

"Wij zijn de boeren van Transvaal,
Die zo geren schieten,
Die zo geren schieten op den Engelsman !"

- Halt ! zei Peerke en stak een oude parasol in de hoogte. Zo gaat de vlieger niet op. 't Was nog niet beslist wie de Boeren en wie de Engelsen zouden zijn en nu kwamen de Lebekenaren zo maar driest door hun gezang verklaren dat zij de Boeren waren.
- Eerst loten ! riep Peerke met de waardigheid van een groot bevelhebber.
- Wij zijn de Boeren van Transvaal ! klonk het weer.
- Awoe ! Awoe ! antwoordde men uit het kamp van Peerke.
- Wij zijn de Boeren van Transvaal, die zo geren schieten...

De uitdaging ging te ver. Het was wel een feit dat de Lebekenaren op dat punt tot geen onderhandelen bereid waren. Zij waren de Boeren en ze zouden tegen de Engelsen vechten.

Nu ze het zo meenden en op hun stuk bleven wisten de jongens uit den Borrekent waaraan zich te houden. Ze schreeuwden steeds :

- Awoe ! Eerst beslissen ! Eerst loten !

De Lebeke stond daar nu dreigend en uitdagend in slagorde en waren reeds in de meersen geslopen. Aan hun hoofd stond de Pinne, een die over den kerktoren kon zien zonder op zijn tenen te moeten staan, zei de meester op school, maar die maar weinig sympathie genoot om zijn vals en treiterend optreden in alle zaken.

- Waar zijn ze na mee hun kersstienenhert ? jankte hij met zijn smal gezicht.

Het volkje van den Borrekent raakte nu ook opgezweept, drong vooruit en riep nog woedender : Awoe ! Awoe !

Maar die kreten voerden de Lebekenaren ten top van vechtlust en de drang om het de mannen van den Borrekent te tonen dat het eens en voor goed uitgemaakt was dat zij de "Boeren van Transvaal" waren en dat niemand dan zij daar recht op hadden.

Eerst nog geroep, gekijf, geharrewar en getier, dan de eerste handtastelijkheden, muilperen links en rechts, dan een gevecht van man tegen man in regel.

De Pinne, die om zijn aanstotelijke uitdaging er twee uit den Borrekent aan zijn lijf had, kreeg duchtig slaag en Peerke had het genoeg hem te vragen of hij nu nog niet bereid was de zaak in der minne te schikken en de "oorlog" in "vrede" te voeren. Maar niets te doen. Al de Lebekenaren en die van den Borrekent raakten in een schreeuwend, stampend en rollend kluwen verward. Koppen, benen armen en lijven draaiden en wrongen vechtend dooreen - een waardig tafereel uit Consciences "Leeuw". - Daar de Lebekenaren niets ontzagen, zo kwam het dat de strijders uit den Borrekent een allesbehalve flink figuur sloegen en danig op hun karkas kregen. De Lebekenaren, uit wraak en zonder reden, ontzagen niets meer. Als wilden gingen ze te keer en wierpen de hooioppers uiteen. Ze zouden het al verwoesten, ze zouden alleman klein krijgen en den volledigen zegepraal behalen. Dat stond nu al bijna vast. Er waren van de Borrekentenaren die reeds het hazenpad gekozen hadden en ergens verstopt lagen achter haag of berm. De meersen zouden weldra gekuist zijn van het "Engels gebroed".

Maar de overige Engelsen uit de Borrekent gaven het nog niet op en hielden hardnekkig vol. Een zie... daar daagden in de verte drie kloeke gasten op : de Lievensen, de Dikke, Bitj en Mon, venten met spieren als koorden en met lood in de vuisten. De ene of andere blauwoog van den Borrekent was hun gaan zeggen dat die van de Lebeke bezig waren met hun mannen een duchtige aftakeling toe te dienen. Seffend waren ze naar het slagveld gelopen om versterking te brengen en zodra deze van de Lebeke geroken hadden waar het vuur aan de lont gestoken was, vluchten ze hals-over-kop het veld in.

En de Borrekent ze achterna met de stoere mannen van Lievens. Konden ze die valschaards nog onder handen krijgen ze zouden het voelen aan wat prijs ! Peerke bleef maar liever op het slagveld achter, niet om de vlag der zege te planten, maar om zijn benen en billen in ogenschouw te nemen, want ze deden hem danig pijn.

Als de Boeren uit de Lebeke voor goed uit het zicht waren en ze het na een poos niet meer waagden terug te keren, gingen ook de Borrekentenaren zich op het grasplein aan het kapelletje neervleien om uit te rusten en de sporen van den strijd aan hun lichaam en aan hun kleren te verwijderen. Want, die moedige vechters, al spraken ze daar tegen elkaar niet het minst over, dachten aan hun thuiskomst als men er aan hun zondagskostuum zou bespeuren van welken avontuurlijken tocht zij terugkwamen.

Toen de boeren 's anderdaags bij hun hooioppers kwamen, zagen ze met ontstel-
tenis hoe ze uiteengeslagen waren. De daders waren niet ver te zoeken en als
hoofdschuldige werd Peerke aangewezen. Dan kwam de gestrenge champetter in den
namiddag bij Sus Klok. En Peer had een dreigende vermaning in ontvangst te
namen die hij aan zijn medeplichtigen kon overmaken. Voor deze maal zou het
bij een berisping blijven, maar een volgende keer zouden ze er zo goedkoop
niet meer van af komen.

Peerken maakte al bedenkingen over de rechtvaardigheid in onze wereld...

Pipefax.

(Uit een publicatie van Drukk. P. Van den
Abeelee - Aalst)

DE «STICHEL» TE HAALERT

Na verder onderzoek is gebleken dat de stichel (roepsteen) wel degelijk een gedeelte is van de grafsteen van Heer Engelbert, stichter van Haaltert.

De onderstreepte woorden in de stichtingsakte (RAG) zijn nog duidelijk leesbaar op de steen.

(1) « Quicumque res suas in locis Deo dicatis conferunt ad usus Deo famulantium ad capescendam superne hereditatis possessionem hoc sibi non dubitent profuturum(?) quapropter notum sit omnibus hominibus tam futuris quam presentibus, quod ego Ingelbertus ingenius et ex ingeniis ortus progenitoribus, cogitans de salute anime mee ecclesiam Haltrensem nuncupatam in qua quidem monachorum ordo ab antecessoribus meis fuerat constitutus sed subripiente malorum infestatione propter loci penuriam est dispersus, ipsam in quam ecclesiam cum terris ab antecessoribus meis et à me ibi collatis pro salute anime mee et pro animabus patris et matris atque uxoris mee, nec non pro animabus